

Türkiye büyüme performansı ile **ciddi bir başarı** yakaladı

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği
(Eurochambres) Başkan Yardımcısı
baskanlik@tobb.org.tr

Türkiye iç pazarın canlılığına dayalı **büyüme performansı** ile **ciddi bir başarı** yakaladı.

Ancak, işsizlikte toparlanma süreci tamamlanmadı, ihracatta ise henüz kayıplar telafi edilemedi.

Dolayısıyla cari açığın daha tehlikeli bir sorun olarak karşımıza çıkmasına neden oldu.

Bu durumu 2011 ve sonrası için ciddiye alınması gereken bir risk olarak görmekteyiz.

2010 yılı dünya ekonomisi açısından bir ara dönemde olduğumuzu işaret etmekte. 2008 küresel krizi ile daralan dünya ekonomisi, 2010 yılında üretim ve ticaret hacmi bakımından toparlanmış olsa da, başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere pek çok gelişmiş ülkede yaşanan mali problemlerden dolayı krizin etkileri 2011 yılında da sürmektedir.

Türkiye ekonomisi açısından 2010 yılı iktisadi toparlanma yılı oldu. 2008'de başlayan krizin 2009'da açtığı ağır hasardan sonra 2010 yılında toparlanma sürecine girildi. 2010 yılında üretim ve iç tüketim gibi göstergeler ekonominin kriz öncesi düzeyini yakaladığını göstermekte. Ancak işsizlik ve ihracat henüz kriz öncesi düzeyde değildi. Bunlara ek olarak, ihracattaki artışın ithalatın gerisinde kalması, cari açık sorununu daha tehlikeli ve daha büyük bir sorun haline getirdi.

Üretim düzeyimiz kriz öncesi düzeyine ulaştı ve bir miktar üzerine çıktı. Böylece krizde kaybedilen üretim hacmimiz toparlanma sürecini tamamladı. Türkiye kriz öncesi üretim düzeyini yakalayabilen 16 ülke arasında 12. sırada yer alarak önemli bir başarıya imza attı. Ayrıca son iki çeyrekte özel sektör yatırımlarında da ciddi bir toparlanma gözlemlendi.

2001 krizinin aksine bu krizde toparlanmanın itici gücü ihracat değil, iç tüketim oldu. Pazar çeşitlenmesindeki olumlu girişimlere rağmen en büyük ihracat pazarımız konumundaki Avrupa ülkelerinde krizin etkilerinin devam etmesi, ihracatımızı olumsuz etkilemeye devam etti. İhracat hacminde hâlâ % 15 civarında bir kayıp söz konusu. Türkiye ihracat performansına göre 33 ülke arasında 26. sırada ve bu da büyüme performansı açısından geride bıraktığımız 14 ülkenin ihracatta Türkiye'yi geçtiğini göstermekte. Türkiye, ortalamanın üzerinde bir üretim performansı sergilemiş olmasına rağmen ihracat performansı bakımından ortalamanın altında kaldı.

Hızlı büyümeye karşın ihracatta yaşanan sıkıntılar cari işlemler açığını daha tehlikeli bir problem haline getirdi. Zira ilk kez bir kriz sonrasında ekonomideki toparlanma iç talebe dayalı olarak gerçekleşti. Böyle olunca, cari işlemler açığının döviz kazandırıcı işlemlere, yani ihracat ve turizm gelirlerine oranı sadece bir yıl içinde kriz öncesi düzeye yükselmiş oldu.

Türkiye'de krizlerin olduğu dönemler öncesinde bu oran % 30 düzeyine kadar yükselmiş ve krizin başlamasıyla ani bir kırılma yaşanmıştır. 1994 krizinde de, 2001 krizinde de bu eğilim gözlenmiş ve kriz öncesi seviyelere dönüş 5-6 yıllık döneme yayılmıştır. Ancak, bu krizde ilk kez hem daralma sınırlı kaldı, hem de kriz öncesi seviyelere erişim kısa sürdü.

Krizin diğer bir ciddi etkisi işsizlik oranında yaşandı. Krizle birlikte işsizlik oranı üçte bir oranında arttı. 2010 yılındaki hızlı bir toparlanmaya rağmen işsizlik oranının % 11 seviyelerinde takılıp kalması, sorunun orta vadeli bir prob-

lem haline dönüşmesi ihtimalini güçlendirmekte. Öte yandan son 1 yılda istihdamda yaklaşık 1 milyonluk bir artış olmakla birlikte, işsizliğin eski düzeyine gerilememesi, krizle birlikte artan iş gücüne katılımın da bir sonucu.

Ekonomik istikrarın önemli bir göstergesi olan merkezi yönetim bütçesinde 2010 yılında gelirler % 18, giderlerse % 10 arttı ve böylece bütçe açığı önceki yılın aynı dönemine göre % 25 azaldı. Bütçe gelirlerindeki artışa en büyük katkı, iç talepteki canlanmayla birlikte vergi gelirlerinde gerçekleşen artış sağladı.

Tüketim talebindeki canlanmayla birlikte ithalatta yüksek oranlı artışların etkisiyle, katma değer vergisi ve özel tüketim vergisindeki yüksek oranlı artışlar, bütçe gelirlerindeki artışın en önemli nedeni oldu. Toplam vergi gelirleri % 22 büyüdü. Bütçenin genelindeki toparlanma olumlu olmakla birlikte, vergi gelirlerinin tabana yayılmaması ve faizlerin düşmesine rağmen faiz harcamalarının bütçe gelirlerine oranının son dönemde artıyor olması, önemli sorunlar olmaya devam ediyor.

Öte yandan ekonominin kurumsal yapısını kuvvetlendirecek iki önemli adım

atıldı. Türk Ticaret ve Borçlar kanunları yenilendi. Devamlı vurguluyoruz, dünyanın 10 büyük ekonomisinden biri olmak istiyorsak, daha güçlü, daha köklü şirketlere ihtiyacımız var. Evet, biz müteşebbis bir milletiz. Evet, ülkemiz bir KOBİ deryasıdır. Ama sadece müteşebbis olmak, sadece şirket kurmak, bu devirde yetmiyor. Esas marifet, kurduğumuz şirketleri büyütme, daha uzun süre ayakta tutabilmek.

Peki, bizim işletmelerimiz neden küçük kalmakta? Bunun ilk sorumlusu biziz. Zihinsel kodlarımızı değiştirmeliyiz. "Küçük olsun benim olsun" anlayışını terk etmeliyiz. Ortaklık kültürünün geliştirmeliyiz. Aile şirketlerimizin ayakta kalmaları ve büyümeleri için, kurumsallaşmalarını sağlamalıyız. Yeni Türk Ticaret ve Borçlar kanunları ile Türkiye ekonomisinde yeni ve daha olumlu bir sayfa açılacak. Şirketlerimizin kurumsallaşması ve şeffaflaşması sağlanacak, böylece küresel rekabete ayak uydurmaları kolaylaşacak.

TOBB olarak hükümetimizin yanı sıra iktidar ve muhalefet partilerimizi de ziyaret ederek iş dünyamız açısından önem taşıyan yasal düzenlemeleri anlattık. Bu iki önemli kanunun yasalaşması ve yine çıkması için büyük gayret gösterdiğimiz vergi ve prim borçlarının yeniden yapılandırılması konularında siyasette sağlanan mutabakat, iş dünyamıza büyük moral verdi. Yatırım Teşvik Sistemi'nin de bu yeni şartlara göre yenilenmesinde fayda görüyoruz.

Özetlemek gerekirse, Türkiye iç pazarın canlılığına dayalı büyüme performansı ciddi bir başarı yakaladı. Ancak, işsizlikle toparlanma süreci tamamlanmadı, ihracatta ise henüz kayıplar telafi edilemedi. Dolayısıyla cari açığın daha tehlikeli bir sorun olarak karşımıza çıkmasına neden oldu. Bu durumu 2011 ve sonrası için ciddiye alınması gereken bir risk olarak görmekteyiz.

Tüketim talebindeki canlanmayla birlikte ithalatta yüksek oranlı artışların etkisiyle, katma değer vergisi ve özel tüketim vergisindeki yüksek oranlı artışlar, bütçe gelirlerindeki artışın en önemli nedeni oldu.